

Hur det hela började

av KJELL MAGNUSSON

KOSOVO EFTER 1945. Under de första decennierna efter kriget styrdes Kosovo med mycket hård hand mer eller mindre direkt från Belgrad. Det serbokroatiska språket dominerade i alla offentliga sammanhang och albanerna var starkt underrepresenterade i näringslivet och den statliga administrationen. De var inte heller företrädare i partiapparaten enligt sin andel av befolkningen, och var endast symboliskt närvarande på federal nivå.

Läget i Kosovo förändrades märkbart efter Aleksandar Rankovics avgång i juli 1966, när det politiska inflytandet i Jugoslavien övergick till reformpolitiker som samtidigt betonade delstaternas självständighet. I den nya situationen krävde ledande albanska politiker och intellektuella en omdefinition av Kosovos status och insisterade på att provinsen borde ha ställning som jugoslavisk republik. Den 27 november 1968 utbröt i Pristina och andra städer våldsamma studentdemonstrationer med krav på ekonomiska förbättringar och utvidgade nationella rättigheter, samt ett eget universitet.

Våren 1969 antogs en serie tillägg till den jugoslaviska konstitutionen som innebar att de autonoma områdena blev representerade i federala organ enligt samma principer som

de socialistiska republikerna. Samtidigt ändrades Kosovo-provinsens namn från Kosovo och Metohija till Kosovo, vilket underströk områdets albanska karaktär, i synnerhet om man använde beteckningen Kosova.

I och med förändringarna 1969, som bekräftas i 1974 års konstitution, utgjorde de autonoma områdena direkta beståndsdelar i den jugoslaviska federationen snarare än underordnade enheter inom republiken Serbien, vilket innebar en radikal förändring av politik och vardagsliv i Kosovo-provinsen. Från och med nu börjar albanernas övertagande av partiorganisation, förvaltning och politiska institutioner. Albanskan fick i praktiken ställning som första språk, och skolundervisning på olika nivåer utvecklades mycket snabbt.

I Pristina inrättades 1969/70 ett universitet som snart blev Jugoslaviens tredje i storleksordning och utbildade ett stort antal akademiska specialister, i synnerhet inom samhällsvetenskap och humaniora. Vidare påbörjade den nyinrättade vetenskapsakademien i Kosovo (1977) ett intensivt studium av den albanska historien, språket och folkkulturen. Man utgav skönlitteratur och vetenskapliga tidskrifter på albanska, men även en albansk masskultur upplevde via TV, radio och populärpress en snabb blomstring.

Samtidigt fortsatte Kosovo att vara ett i hög grad segererat samhälle och det förekom knappast giftermål mellan albaner och serber. Benägenheten till blandäktenskap var mindre bland albanerna än i övriga jugoslaviska folkgrupper, och i den mån man gifte sig utanför den egna gruppen skedde det främst med personer som hade en muslimsk bakgrund, det vill säga turkar, makedonsk- eller serbokroatisktalande muslimer.

Även om Kosovoprovinsen rent formellt inte blev en re-

publik kan sjuttioalets Kosovo i allt väsentligt beskrivas som en albansk statsbildning inom Jugoslaviens gränser. Vad som enligt konstitutionerna från 1974 skilde de autonoma provinserna från de socialistiska republikerna var egentligen enbart det faktum att de förra inte hade formell rätt att utträda ur den jugoslaviska federationen. På sitt sätt var det en för titoismen typisk kompromiss som inte tillfredsställde någon av parterna.

Den serbiska och montenegriska minoriteten befann sig i ett läge som skulle kunna jämföras med situationen för de engelsktalande i Quebec. Från att tidigare ha haft en helt dominerande ställning inom det politiska och ekonomiska livet och levt i en situation där serbokroatiskan hade högre status än albanskan fick de finna sig i att den kulturella miljön och vardagslivet drastiskt förändrades och omdefinierades.

Ett stort antal serber och montenegriner valde i den situationen att lämna provinsen. Orsakerna till den serbiska utvandringen hörde till de stora tvistefrågorna i jugoslavisk politik under 1980-talet. Själva hävdade serberna att de tvingats flytta på grund av trakasserier och systematiska förföljelser, medan albanerna i stället betraktade socioekonomiska faktorer som avgörande. Båda sidor hade i viss mening rätt. Det fanns tillräckliga skäl av ekonomisk natur, samtidigt som relationerna mellan albaner och serber säkerligen spelade en viktig roll för benägenheten att utvandra. Annars är det svårt att förklara att det i så stor utsträckning var just serber som flyttade.

Serberna fick allt svårare att göra sig gällande på en arbetsmarknad där det krävdes tvåspråkighet, eftersom de i regel saknade kunskaper i albanska. De upplevde vidare den nya albanska medvetenheten som ett hot och såg ingen fram-

tid för sig och sina barn i en kompakt albansk omgivning. I synnerhet ökade den albanska dominansen i städerna mycket snabbt och här blev det särskilt tydligt att man levde i ett samhälle med albansk majoritet. 1961 var serbernas andel av Pristinas befolkning 38 procent, tjugo år senare 19 procent.

* * *

HÄNDELSENA 1981. Under våren 1981 utbröt allvarliga oroligheter som utvecklades till ett allmänt folkuppror. Det som började som en social protest bland studenterna i Pristina, och i hög grad riktades mot den inhemska politikerklassen, fick snart en nationell karaktär, sammanfattad i parollen »Kosovo-republik«. Detta var den svåraste konflikten i efterkrigstidens Jugoslavien och myndigheterna kom till rätta med läget först efter insatser av polis och militär från övriga Jugoslavien.

Det visade sig snart att kommunistpartiet hade mycket svårt att hantera krisen. Samtidigt som man ville undvika att förvärpa spänningarna mellan albaner och serber använde man sig av utrensningar och repressiva metoder mot vad man ansåg vara en sedan länge förberedd kontrarevolution. Under åren 1981-1988 dömdes 1 750 albaner till mellan ett och femton års fängelse, medan 7 000 erhöll fängelsestraff på högst två månader.

Efter oroligheterna 1981 blev den serbiska minoritetens situation förstasidesstoff i de serbiska tidningarna. Man målade upp en bild av hur serberna i Kosovo levde i total rättslöshet, utsatta för omgivningens hot och myndigheternas bristande förmåga eller vilja att ta sig an deras sak. Den serbiska allmänheten upprördes av ett antal spektakulära hän-

delser – mord, våldtäkt, grov skadegörelse – och särskild vrede väckte de fall där präster och nunnor utsattes för fysiskt våld, eller där kyrkogårdar och kulturminnesmärken vandaliserades. Sådant inträffade emellertid knappast dagligen. Av större betydelse för känslan av osäkerhet var de trakasserier som kunde förekomma i vardagslivet, i affärer och på arbetsplatser, på gatan och ute i byarna. Detta bekräftas också av undersökningar som genomförts bland emigranter från Kosovo.

* * *

ETNISK MOBILISERING BLAND SERBERNA. Samtidigt som serbiska politiker försökte åstadkomma förändringar av Kosovos status spred sig bland provinsens serber och montenegriner en känsla av att vara övergivna och rättslösa. Dessa stämningar växte under 1985 och 1986 till en proteströrelse som utgjorde ett hot även mot regimen i Belgrad och det socialistiska systemet. Kosovofrågan mobiliserade på kort tid stora delar av den serbiska allmänheten och blev den viktigaste orsaken till den nationalism som kom att dominera det serbiska samhället under slutet av åttio-talet. Därmed hamnade den demokratiseringsprocess som kännetecknat Serbien sedan början av decenniet i bakgrunden.

De serbiska politikernas svårigheter att åstadkomma en förändring av Kosovos konstitutionella ställning, tillsammans med läget i själva provinsen, banade väg för Milosevic. Det märkliga med Milosevics kupp 1987 och »antibyråkratiska revolution« 1988-89 är att han lyckades använda sig av befolkningens misstro mot kommunistpartiet för att störta regimerna i Vojvodina, Montenegro och till sist även

Kosovo, samtidigt som partiet behöll makten i Serbien.

I november 1988 lyckades Serbien, med det jugoslaviska kommunistpartiets goda minne, avsätta Kosovoledarna Kasa Jashari och Azem Vllasi. Detta ledde till demonstrationer i Pristina med över 100 000 deltagare. Oron fortsatte med strejker i Trepçagruvan och svåra oroligheter i mars 1989, då 24 människor förlorade livet. Ordningen kunde upprätthållas endast med hjälp av den jugoslaviska folkarmén och undantagstillstånd.

* * *

ÖPPEN KONFLIKT. Oroligheterna orsakades av att Serbien i mars 1989 genomdrev förändringar av Serbiens och de autonoma områdenas konstitutioner. Från serbisk sida fanns ett djupt missnöje med att Kosovo, som enligt republiken Serbiens konstitution utgjorde en del av Serbien samtidigt hade de facto status som republik. Man kritiserade särskilt det förhållandet att Serbien saknade inflytande i Kosovo (och till exempel inte kunde ingripa 1981), samtidigt som Kosovo och Vojvodina kunde lägga in veto mot beslut som angick övriga Serbien. Tilläggen till konstitutionen innebar att Republiken Serbien åter fick kontroll över lokalförsvaret, polis- och säkerhetsfrågor samt domstolsväsende i Kosovo.

Detta räckte inte. Man ville få bort alla de attribut som i praktiken gav Kosovo karaktär av stat. En ny konstitution som upphävde Kosovos långtgående politiska rättigheter och återinförde provinsens tidigare namn Kosovo och Metohija trädde i kraft den 28 september 1990. De albanska protesterna var massiva. Den 2 juli, när man i Serbien genomförde en folkomröstning om den nya författningen, hade den

albanska majoriteten i Kosovos parlament förklarat området som en oberoende jugoslavisk republik.

Detta ledde den 5 juli till att serberna upplöste parlamentet och Kosovos regering avgick. Protesterna i kosovoalbanska massmedier var omfattande och i augusti stängdes den dagliga tidningen Rilindja, liksom radio och tv. När de serbiska myndigheterna krävde en lojalitetsförklaring av alla statligt anställda vägrade de allra flesta albaner att skriva på, vilket blev inledningen till avskedanden i stor skala inom polisen, statsförvaltningen, näringslivet, hälsovården och utbildningsväsendet. Resultatet blev en nästan hundra procentig albansk bojkott av samhällsinstitutionerna och en så gott som fullständigt genomförd segregation. Ibland sägs i det sammanhanget att serberna förbjöd användning av albanska i skolor och på universitet, vilket inte är helt korrekt. Man krävde att samma läroplan skulle gälla i hela Serbien och fastställas i Beograd, vilket albanerna inte kunde acceptera.

Den 7 september 1990 sammanträdde 111 albanska parlamentsledamöter i staden Kacanik och antog en konstitution för Republiken Kosova, som därmed lämnade Serbien och den jugoslaviska federationen. Ett år senare, den 26 september 1991, lyckades man genomföra en folkomröstning som syftade till Kosovos fullständiga oberoende. I oktober förklarade man sig som suverän stat och tillsatte en provisorisk regering. I maj 1992 visade albanerna återigen sin styrka genom att anordna både parlaments- och presidentval. LDK (Kosovas demokratiska allians) vann en mycket klar majoritet – och dess ledare Ibrahim Rugova fick 99 procent av rösterna i presidentvalet.

Serberna hävdar att Kosovo enligt 1990 års konstitution har kulturell autonomi. Detta är visserligen sant på pappe-

ret och skulle kunna vara det även i verkligheten om inte albanerna redan hade haft erfarenhet av något mer. Det är närmast självklart att albanerna i Kosovo inte var benägna att ge upp det mycket omfattande självstyre man åtnjutit mellan 1971 och 1990. Problemet är dessutom att ändringarna i författningen genomfördes med synnerligen bryska metoder och på ett sätt som ytterligare förödmjukade den albanska befolkningen. Från Serbiens sida var det viktigt att markera att albanerna var en etnisk minoritet, ingenting annat. Ett exempel: Medan Kosovo tidigare hade två officiella språk, albanska eller serbiska, kan albanska numera i och för sig användas i officiella sammanhang vid sidan av serbiska, men ingenstans nämns språket vid namn.

* * *

DET PARALLELLA SAMHÄLLET. I Kosovo uppstod efter 1990 två parallella samhällen. Serberna kunde med hjälp av stora polisstyrkor visserligen på ytan kontrollera Kosovo och Metohija, men i realiteten hade ett självständigt Kosova egen statlig och kommunal förvaltning, politiska institutioner, massmedier, hälso- och socialvård, samt ett eget utbildningssystem från grundskola till universitet. Framför allt byggde man upp en egen ekonomi. De albanska småföretagarna, liksom albanska gästarbetare och utvandrare svarade för befolkningens försörjning och betalade skatt till Republiken Kosova. Priset för det albanska motståndet var dock högt. I försöken att kontrollera Kosovo gjorde sig de serbiska säkerhetsstyrkorna skyldiga till övergrepp. Sedan 1992 pågick i stor skala jakten på illegala vapen i de albanska byarna. Flera tusen familjer beräknas ha drabbats av räderna som ofta genomfördes mycket brutalt. Människor utsattes för

skymfande behandling och misshandel. Polisvåld förekom också i andra sammanhang och det fanns även rapporter om tortyr. Under åren 1990-1997 förlorade 75 albaner livet till följd av serbernas agerande. Serbernas hantering av konflikten stärkte endast det albanska motståndet. Ingen ledande albansk politiker eller kulturpersonlighet kunde tänka sig en framtid inom Serbiens eller Jugoslaviens ram. De alternativ som nämndes var självständighet eller samgående med Albanien, antingen direkt eller efter en övergångstid som internationellt protektorat.

* * *

ALBANSKA STRÄVANDEN. Albanernas argument var av två slag. För det första menade man att Kosovo genom att vara en federal enhet i SFRJ hade samma rätt till självbestämmande som de jugoslaviska delrepublikerna. För det andra utgick man från principen om varje folks eller nations rätt till självbestämmande. Detta argument kopplades ofta till en historiesyn som innebar att albanerna, såsom de forntida illyriernas ättlingar, i själva verket var provinsens urinnevånare, samt att det alltid funnits en albansk närvaro (enligt vissa en majoritet) i Kosovo.

Att frågan om nationellt oberoende var primär framgår mycket klart av albanernas ställningstaganden från 1990 och framåt. De kosovoalbanska ledarna vägrade konsekvent att inlåta sig i handlingar som skulle kunna tolkas som att man ens implicit erkände Kosovo som en del av Serbien eller Jugoslavien. Man deltog inte i folkräkningen 1991, bojkottade alla politiska val och ställde sig neutral under de omfattande protesterna i Serbien 1996/97. Om Rugova hade valt en annan linje, nämligen att med fredliga medel grad-

vis försöka åstadkomma förändringar, talar det mesta för att han skulle ha varit framgångsrik. Hade Kosovos albaner deltagit i de serbiska parlamentsvalen skulle man, liksom albanerna i Makedonien, ha blivit tungan på vågen och kunnat påverka varje regeringsbildning i Serbien.

De lokala valen skulle ha givit en albansk majoritet i nästan alla Kosovos kommuner, liksom i provinsens parlament. Därmed skulle albanerna haft den politiska kontrollen över Kosovo, om än inte en egen stat. Den mest påtagliga effekten hade blivit att Milosevic och hans parti skulle ha förlorat makten. I stället uppstod en egendomlig symbios mellan Milosevic och Rugova där den förstnämnde genom albanernas bojkott kunde räkna med bibehållen makt och den senare fick spela rollen av president.

En karaktäristisk illustration till Rugovas politik är de förhandlingar angående skolsystemet som påbörjades när Milan Panic var federal premiärminister 1992. Från jugoslavisk sida gjordes stora eftergifter just i den inflammerade läroplansfrågan, men albanerna vägrade av principiella skäl att medverka till en lösning. Flera framträdande Kosovoledare uttryckte det på ungefär följande sätt: Vi hade kunnat gå med på innehållet i avtalet. Problemet var inte skolfrågan som sådan, utan det faktum att ett accepterande av förslaget till lösning skulle ha inneburit att vi avsåde oss anspråken på självständighet.

* * *

OMVÄRLDEN. Omvärlden betraktade hela tiden Rugova som en legitim talesman för kosovoalbanerna. Det förefaller emellertid som om man missförstod hans ickevåldspolitik. Trots att Rugova uttryckligen hade klarlagt sin uppfattning

i den grundläggande frågan om Kosovos status tycks man ha trott att han inte menade allvar, att det skulle gå att tala honom till rätta om man bara kunde förmå serberna att respektera mänskliga rättigheter och tillämpa en rimlig minoritetspolitik. Rugova å sin sida verkar ha felbedömt de sympatier han mötte i väst som ett stöd för Kosovos självständighet och förmedlade till den kosovoalbanska allmänheten en missvisande bild av omvärldens hållning.

Denna potentiellt mycket farliga situation blev akut efter Daytonavtalet då gerillarörelsen beslutar sig för att enda möjligheten till frigörelse ligger i en intensifierad väpnad kamp. Det är intressant att konstatera att såväl omvärlden som Jugoslavien och Kosovopolitikerna mycket länge negligerade gerillan. Från Rugovas sida hävdades in i det sista att gerillan var en uppfinning av den jugoslaviska säkerhetstjänsten, ett önsketänkande som fick relativt stor spridning i väst. Hans övermodiga hållning upphörde definitivt sedan gerillans avrättningar av civila albaner också berörde hans närmaste rådgivare. I dag är han slut som politiker.

Omvärlden tenderade likaså att nedvärdera gerillans omfattning, styrka och målsättningar. Ofta har UCK beskrivits som en obetydlig och illa beväpnad grupp som först 1998 (sic!) påbörjade sin kamp. Den serbiska regimen å sin sida höll genomgående en låg profil. Det är betecknande att mer kraftfulla åtgärder mot gerillan sattes in först när situationen blev ohållbar, det vill säga när gerillan kontrollerade Drenicaområdet, när centrala vägförbindelser var avbrutna och attacker mot polis och civila trappades upp. Den enda realistiska bilden av utvecklingen gavs av oberoende Belgradmedier som veckotidningen Vreme.

Den förvånansvärt milda hållning som USA intagit gent-

emot UCK innebär, förutom att den militära situationen i Kosovo förvärrats, att man övergivit de politiker som länge betraktades som kosovoalbanernas legitima företrädare. Under det år som gått har ingen albansk politiker kunnat riskera att inta en annan hållning än den gerillan tillåter. Omvärlden har envist hållit fast vid en ytlig bild av konflikten som innebär att Milosevic genom att »upphäva Kosovos (kulturella) autonomi« skapat en situation där albanerna inte har något annat val än att kräva självständighet, kanske med militära medel. En eventuell albansk nationalism är med andra ord följden av det våld serberna utsatt befolkningen för.

Det är snarare tvärtom. Våldet har inte givit upphov till nationalism, i stället har nationalism lett till våld. De serbiska myndigheterna, och före dem Socialistiska federativa republiken Jugoslavien, har inte kunnat hantera de albanska kraven på oberoende, vilket lett till en accelererande konflikt och ett tilltagande våld.

Ytterst bottnar konflikten i att två folkgrupper gör anspråk på samma område, och Kosovoproblemet, liksom konflikterna i Jugoslavien över huvud taget är en följd av en försenad nationsbildningsprocess i en region där inget nationellt program kan förverkligas utan att det går ut över andra.

Albanernas strävanden efter en gemensam statsbildning är i sig fullt legitima och förståeliga, liksom motsvarande krav från serbisk eller kroatisk sida. Det är bara det att de tyvärr inte kan förverkligas samtidigt utan blodsutgjutelse. Inte heller finns det en rättvis eller i djupare mening moraliskt godtagbar lösning. Det är därför synnerligen viktigt att omvärlden, när man väl engagerar sig i försök att lösa dessa konflikter, intar en konsekvent hållning. Har man sagt

nej till försök att rita om Jugoslaviens karta enligt etniska kriterier borde det vara omöjligt att medverka till en sådan lösning i kosovoalbanernas fall.

Dagens Nyheter, 7/4-99

Kjell Magnusson är forskare vid Centrum för multietnisk forskning, Uppsala universitet.

FREDSBOMBER ÖVER BALKAN

Konflikten om Kosovo

historia • analys • debatt

Manifest

Stort tack till Nørhaven A/S
och Due's Repro ApS för
den generösa subventionen
av produktionskostnaderna.

Manifest Kulturproduktion AB

Malmgårdsvägen 32

116 38 Stockholm

Telefon: 08-556 038 63

Telefax: 08-462 01 75

e-post: manifest@manifest.se

hemsida: www.manifest.se

ISBN: 91-89291-02-6

Repro: Due's Repro

Tryck: Nørhaven, Viborg, Danmark, 1999

©respektive författare

Bild till omslaget: Detalj ur »Exil«, temperamålning av Gittan Jönsson, 1994.

Förord

Denna bok har tillkommit som en reaktion på och en protest mot att ett krig återigen blossat upp på Balkan. Hur olika vi än uppfattar situationen i Kosovo, Serbien eller på Balkan i stort så delar vi som satt samman eller skrivit i boken den övertygelsen att Natos bombningar av Jugoslavien, som inleddes 24 mars, inte gagnar fred och säkerhet, vare sig i regionen, i Europa eller i världen.

Vi som sammanställt boken och många av bidragsgivarna tillhör de nu över 1 000 personer som skrivit under det upprop mot Natos bombningar som publicerades i Aftonbladet 29 mars. (Återgivet i bokens appendix, liksom flera andra upprop från olika länder.) Men alla bidragsgivare har inte skrivit under detta upprop.

Denna bok är inte det stora uppropets bok utan ett försök att visa en bred och mångsidig debatt om kriget. Alla medverkande har nämligen sina egna uppfattningar och betoningar och varje medverkande svarar själv för sin text, dess argument och fakta.

Du kommer snart att konstatera att här finns skribenter från många olika politiska läger, från vänster till höger. Här finns EU-kritiker men också EU-vänner. Det finns de som kan uppfattas som mer serbvänliga och de som tycks vara mer

albanvänliga. Det finns de som tror på marktrupper och de som avvisar all utländsk inblandning. Det finns de som fortfarande tror på Nato och de som aldrig trott på Nato.

Det är vår förhoppning att boken ska ge fördjupad kunskap om konflikten, att den ska stimulera debatter, men framför allt att den ska ge hjälp att ta ställning.

Alla skribenter och översättare har ställt upp utan betalning. Stort tack till er alla! Och tack även till alla er som hjälpt till med förslag på texter, korrekturläsning och annat stöd.

När tryckning och distribution är betald går all vinst oavkortad till Röda korset och dess hjälp till offer på alla sidor i konflikten i och kring Kosovo.

Malmö, Simrishamn och Stockholm 15 april 1999

Anders Axelsson, Anders Püschel,
Fredrik Reinholdsson, Erik Wijk

Innehåll

FÖRORD

STOPPA KONFLIKTEN OM KOSOVO	13
-----------------------------	----

INLEDNING

NÅGRA PÅPEKANDEN OM SITUATIONEN I KOSOVO	17
--	----

Howard Zinn

HISTORIA

JUGOSLAVIEN OCH DESS SPLITTRING	23
---------------------------------	----

Erik Wijk

ATT STYCKA JUGOSLAVIEN	37
------------------------	----

Michel Chossudovsky

KOSOVOALBANSKT 1900-TAL	46
-------------------------	----

Sören Sommelius

HUR DET HELA BÖRJADE	63
----------------------	----

Kjell Magnusson

NATOS HUMANITÄRA AVTRYCKARE	76
-----------------------------	----

Diana Johnstone

RAMBOUILLET

- FÖRKLÄDD IMPERIALISM 87
Jan Øberg
- OCCUPATIONSAVTALET FRÅN PARIS 98
Astor Larsen
- MILOSEVIC MÅSTE SÄGA NEJ 103
Kjell Magnusson

KRIGET

- NU GÄLLER NÄVRÄTTEN 109
Knut Carlqvist
- MAKT ÄR INTE RÄTT 114
Ingvar Carlsson och Shridath Ramphal
- OM DE PÅGÅENDE BOMBNINGARNA 117
Noam Chomsky
- VÄGRA VÅLD 130
Per Gahrton
- NATOS TOLKNING HOTAR FN:S EXISTENS 136
Tom Heyman
- ÅTERUPPRÄTTA NEUTRALITETEN! 139
Jonas Ljungberg
- SVERIGE MÅSTE TA AVSTÅND FRÅN BLODBADET 142
Kjell Magnusson
- DET RÖR ÄVEN AFRIKA 148
Henning Mankell
- ATT BOMBA BARNET MED BADVATTNET 150
Veran Matic

BALKANKRIGET HOTAR OSS ALLA	154
<i>Jan Myrdal</i>	
SVENSKA FREDSTRADITIONER	159
<i>Margareta Norlin</i>	
DÄRFÖR BOMBAR USA	164
<i>John Pilger</i>	
EXTREMT DÅLIG KONFLIKTHANTERING	171
<i>Sören Sommelius och Jan Øberg</i>	
STÄRK DEN EUROPEISKA IDENTITETEN	177
<i>Karin Wegestål</i>	
SVERIGE SOM MÖNSTERELEV	182
<i>Erik Wijk</i>	

DEBATTEN

DEN EUROPEISKA VÄNSTERNES TRAGEDI	187
<i>Örjan Appelqvist</i>	
JAG SKÄMS Å ERA VÄGNAR	192
<i>Maria-Pia Boëthius</i>	

APPENDIX

UPPROP MOT NATOS BOMBNINGAR I JUGOSLAVIEN	199
BOMBER INGEN LÖSNING	200
FLYKTINGKATASTROFEN PÅ BALKAN	201
NATOS FALSKA VAL	202
GEMENSAM KOMMUNIKÉ FRÅN RIOGRUPPEN	205
SYDAFRIKAS UTRIKESDEPARTEMENT	206
KINAS UTRIKESDEPARTEMENT	206
STOPP DEN FOLKERETTSSTRIDIGE BOMBINGA	207